

STRAKONICKÁ PERIODIKA *STRÁŽ NA ŠUMAVĚ* A *HLASY ZE ŠUMAVY* A POČÁTKY JEJICH VYDÁVÁNÍ V LETECH 1885–1900

Libor Staněk (Strakonice)

The Strakonice Periodicals *Stráž na Šumavě* and *Hlasy ze Šumavy* and the Beginnings of Their Publication in 1885–1900

Abstract: The article deals with two periodicals published by the printer Josef Dvořák in Strakonice in 1885. These two magazines, called *Stráž na Šumavě* and *Hlasy ze Šumavy*, were published directly for Strakonice in South Bohemia. Their publication stimulated the development of journalism in this town, which is located at the confluence of the rivers Otava and Volyňka. The core of the article is an analysis of the contents of the two titles, which were published every two weeks. The main focus is on the individual sections that appeared in the magazines. Attention is also drawn to the social and national issues of the time and their reflection in the content of the magazines. For example, disputes with the local factory class, represented primarily by Jewish manufacturers, became a major issue. The political divisions between the Old Czech Party and the Young Czech Party were not omitted either. The conclusion of the article states that the published magazines can serve both as a kind of chronicle of the life in 19th-century Strakonice and as a valuable resource for numerous historical articles devoted to various topics from regional history.

Keywords: magazines – Pošumaví – Jews – regional history – press – factories

Druhá polovina devatenáctého století zastihla Strakonice jako město tovární a dělnické.¹ Toto jihočeské město, ležící na soutoku dvou řek Otavy a Volyňky a mající dle uváděných statistik v roce 1878 okolo 5184 obyvatel a v roce 1893 5419 obyvatel, můžeme zařadit k těm, kde továrny a fabriky hrály významnou roli a dávaly městu specifický ráz.² Přinášely místním lidem práci a pomáhaly k prosperitě a rozvoji města. Na druhou stranu ale způsobovaly celou řadu problémů, jednak sociálních, kdy proti sobě stavěly vrstvu zdejších dělníků a majitelů továren, jednak národnostních a etnických, protože zdejšími majiteli továren byli ve velké míře Židé, kteří zde rozvinuli svůj podnikatelský um a vybudovali celou řadu podniků zaměřujících se na textilní průmysl, ať už v podobě vyrábění sukna, punčoch nebo fezů.³ Rodiny Fürthů, Zuckerů, Kafků a jiných zde působily celou řadu let a vytvářely v podstatě rodinné klany. Statistické údaje uvádí, že na konci devatenáctého století se evidovalo ve městě 194 Židů.⁴ Nemůžeme úplně tvrdit, že by strakoničtí Židé na konci devatenáctého století ve všem postupovali společně, ale přikláněli se rozhodně více k německému jazyku, své děti posílali do německé školy, účastnili se aktivit pořádaných německými spolky a podobně. Působili

tím vědomě i nevědomě další třetí plochy, které však vznikaly v tomto období na mnoha místech, nejen v Českých zemích. Strakonice v tomto ohledu nebyly žádnou zvláštní výjimkou.⁵

Za této konstelace započal v roce 1885 s vydáváním svých časopisů Josef Dvořák, který ve Strakonických získal k této živnosti koncesi. Bylo mu v té době třicet let a přišel na jih Čech z Mladé Boleslavi, jež byla jeho rodištěm a kde získal základní vzdělání i vyučení knihvazačem.⁶ Tisk svých produktů si v počátcích nechal zajišťovat tiskárnou Bedřicha Grunda a Viléma Svatoně sídlící na Královských Vinohradech.⁷

Možná ani netušil, když začínal se svým podnikem, že jeho „*novinářské děti*“, jejichž první čísla se dostala do rukou nejen strakonických obyvatel v dubnu roku 1885, budou v různých obměnách dělat radost svým čtenářům až do roku 1940, kdy jejich vydávání ukončí nacistické úřady. Vždyť na konci devatenáctého století sice rostla nabídka periodik, ale mnohá z nich měla velmi krátký, ba mnohdy až „*jepičí život*“.⁸

Osoba Josefa Dvořáka byla charakterizována jeho současníky jako rázná, pilná a samorostlá. Mělo se jednat

¹ FIBICH – SKALICKÝ 2017, s. 102.

² CVRČEK 1989, s. 298.

³ V roce 1882 proběhly ve městě protizidovské nepokoje. Během nich byly vylepovány i antisemitské plakáty.

⁴ KOTLÁROVÁ 2002, s. 107.

⁵ K tématu Židů na konci 19. století lze uvést například práce: PODLEŠÁK 2002; PĚKNÝ 2001; MATUŠÍKOVÁ 2015.

⁶ DRÁŽDIL 1933, s. 106.

⁷ MORAVEC 2002, s. 210.

⁸ HOCH 1933, s. 437.

Obr. 1. Fotografie Josefa Dvořáka – vydavatel a redaktor časopisů *Stráž na Šumavě* a *Hlasy ze Šumavy* (zdroj: Strakonice propagace a adresář, 1933, s. 107).

o osobnost, jež si hájila svoje názory, dokázala za nimi stát a pro různé slovo nešla rozhodně daleko. Josef Dvořák jednoduše nezakládal svoje životní postoje na tom, co si o něm kdo myslí, což ho přivádělo do různých sporů, ať už s okolím, nebo se státními úřady.⁹ Některé z těchto záležitostí musel jako vydavatel řešit i v soudních síních, nejčastěji v té písecké, kam se dostávaly záležitosti týkající se jeho tiskovin.

Svoje časopisy nazval *Stráž na Šumavě* a *Hlasy ze Šumavy*. Vydával je jako čtrnáctideníky s tím, že první z nich vycházel první a třetí týden v měsíci a druhý v týdny sudé. Důvodem této zvláštnosti bylo stejně jako u jiných periodik snížení ceny takzvaného novinářského kolku. Tento trik bylo však nutné dovádět k dokonalosti a nedopustit se chyby, že v jednom z časopisů vyjde článek na pokračování, jehož dokončení se objeví v časopise druhém. Na tento postup byly úřady připravené a hned zasahovaly a vyžadovaly peněžní pokuty.¹⁰

V prvním čísle *Stráže na Šumavě* zde dne 4. 4. 1885 nalezneme ve zkratce základní cíle a program plánovaných periodik. K hlavním jejich úkolům patřilo hájení zájmů takzvaného „*Našeho Pošumaví*“. Jestliže necháme promluvit redakci, tak se jednalo z hlediska vymezení „o český jihozápad se

Obr. 2. Titulní list časopisu *Stráž na Šumavě* 7, 1891, č. 18.

svými tajuplnými zvěstmi ve svých hvozdech, s bájnými rusalkami ve svých rybnících, s kouzelnými luhy a stráněmi, mělo se jednat o ten čarovaný český jihozápad, se svým dobrým, pilným, pracovitým, snivým lidem, o lid, na který se zapomnělo“.¹¹ Směr listu redakce stanovila na ryze český, vlastenecký a slovanský. K hlavní náplni časopisu neměla patřit celostátní politika. V této oblasti bylo v plánu publikovat pouze základní důležité zprávy. Ve většině případů se tak dělo hned na úvodní stránce. Program sliboval zprávy o činnosti a životě v Pošumaví. Dával si za cíl v podstatě tento kraj strážit. Územní záběr, kterému se chtěli autoři věnovat, se týkal okresů strakonického, blatenského, horažďovického, volyňského, vimperského, prachatického, vodňanského a netolického a případně i okresů s nimi sousedících. Chtěli chránit a hlídat i pohraničí a zaměřit se mimo jiné i na jazykový boj. Načrtnuté teze poté doplnilo první číslo *Hlasů ze Šumavy*, které vyšlo 11. 4. 1885 a připomínalo nedávné založení Národní jednoty Pošumavské a informaci, že hlavní záběr témat bude patřit školství, rozvoji samosprávy, hospodářství, poměrům živnostenských a průmyslovým.¹² I když každý časopis dostal jiný název, a dokonce i jiný podtitul, u *Stráže* se jednalo o „*Časopis zájmů krajiny pošumavské*“

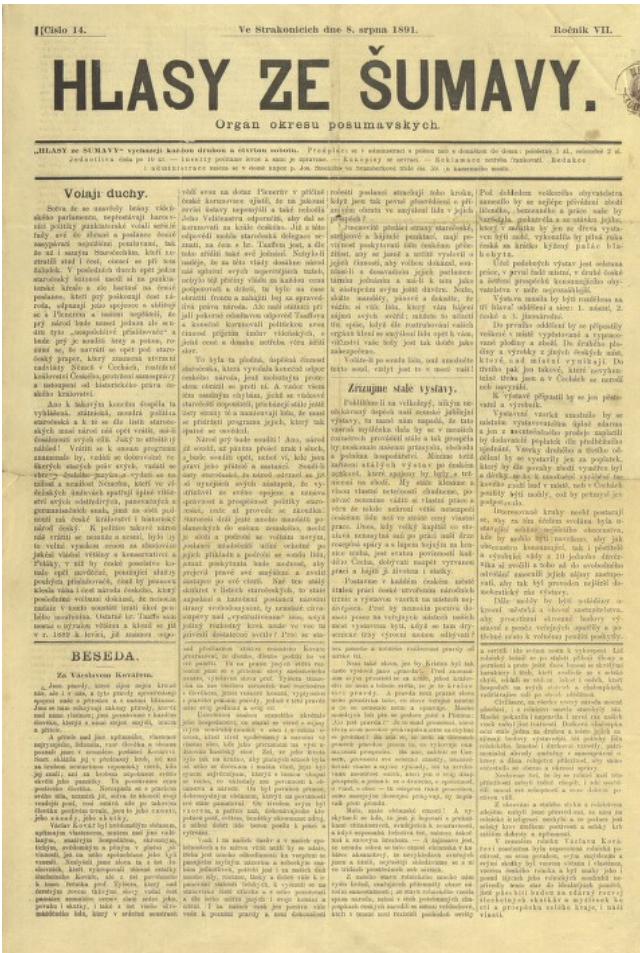
⁹ DRÁŽDIL 1932, s. 13.

¹⁰ MORAVEC 2002, s. 202.

¹¹ *Stráž na Šumavě* 1, 1885, č. 1, s. 1.

¹² *Hlasy ze Šumavy* 1, 1885, č. 1, s. 1.

Obz. 3. Titulní list časopisu *Hlas z Šumavy* 7, 1891, č. 16.

a u Hlasů o „*Orgán okresů pošumavských*“, nesly v podstatě až na drobnosti shodné rysy. Pokud budeme popisovat jejich obsah, můžeme o nich mluvit jako o periodiku stejnému.

Jednotlivá čísla měla ve zkomunálném období ohraničené lety 1885–1900 vesměs vždy čtyři listy. Na úvodní stránce se nacházely průměrně dva úvodní články, které se týkaly nejčastěji obecných záležitostí z oblasti politiky. Vybírána byla různá celostátní nebo národnostní politická témata. Druhou skupinu tvořila hospodářská problematika, která sledovala různé potíže ze života dělníků nebo rolníků, kromě toho se objevovaly i konkrétnější texty řešící například nutnost pěstování různých plodin či správného a ekonomického chovu ryb. V úvodních člancích měla určitě zastoupení i problematika školství. Kromě obecných příspěvků se projevovaly i regionální speciality v podobě plánované stavební školy ve Volyni nebo hospodářské školy ve Strakonících.

Úvodní články chyběly pouze výjimečně, přesněji řečeno nebyvaly přeřazeny na jinou než první stranu. Stávalo se tak pouze ve zvláštních případech. Prvním z nich byly zprávy o konfiskaci a závadném obsahu některých čísel. Tuto povinnost dával vydavateli tiskový zákon. Jestliže z nějakého důvodu byly čísla konfiskována, musel na tuto skutečnost povinně upozornit. Druhou výjimku přinášela

oznámení, pozvánky a referáty na některé konkrétní akce národnostního významu, jež se týkaly regionu. Lze jmenovat například pozvánku na velkolepou slavnost svčení praporů strakonických spolků Tyrš a Zvon, jež pokračovala zároveň ještě oslavou dvaceti let druhého jmenovaného spolku.¹³

Po úvodních textech následovala takzvaná část pod čarou. V prvních ročnících byla označována jako *Část zábavná*, později jako *Beseda* nebo *Besídka*. Jednalo se často o krátký ironický fejeton se zamyšlením na aktuální téma. V této sekci se autoři věnovali velmi často věcem a problémům, které je trápily. Nechávali se zde unášet svojí literární kreativitou a využívali ji k přímé i nepřímé kritice různých poměrů nejen ve Strakonících. Kromě fejetonů tohoto typu bývaly otiskovány i krátké povídky, humoresky, frašky, v nichž čtenář nalezl jasnou pointu, poučení nebo možnost k zamyšlení. Objevovala se zde často témata národnostní týkající se poměrů jazykových a společenských. Pisatelé této části využívali rádi i konkrétní období, kdy časopis vycházel, k názvům jejich příspěvků patřily běžně například *Zamyšlení vánoční*, *novoroční*, *velikonoční*, *letní* a podobně. Nemusíme nejspíš dodávat, že se projevovala zdatelně aktivní snaha podobně jako v celém časopise i v tomto sloupcu hájit zájmy národa českého, jeho tradice, jazyk a kulturu.

Následující rubrika se nazývala *Dopisy* a obsahovala zajímavou čtenářskou korespondenci nejen z výše zmínovaných okresů. O svých problémech a činnosti informovali obyvatelé Horažďovic, Vodňan, Volyně nebo Netolic. V této rubrice nenajdeme dopisy pouze z měst, ale i z vesniček jednotlivých okresů, například Malenic, Předslavic nebo Tažovic. Součástí rubriky mohla být i korespondence vyhrančující se proti článkům z minulých čísel.

Po dopisech přicházela na řadu část, již redakce označovala jako *Zprávy*. Jednalo se o velmi pestrou rubriku, která mohla zamířit i na témata celostátního charakteru, jako například informace z dění na Říšském sněmu, ale především byla zaměřena regionálně. Přinášela zprávy z činnosti zastupitelstev, spolků, ale i továren nebo běžného obyvatelstva mimo jiné dělníků z fabrik. Našli bychom zde i černou kroniku a všemožné drobné texty označované jako „*zprávičky*.“

Oba časopisy si všímaly i nové literatury. K tomu účelu byla zřízena rubrika *České písemnictví a literatura*. V těchto sekcích našli čtenáři přehledy vydávaných knih a časopisů. Neobsahovaly však pouhý suchý výčet titulů, ale přinášely i drobné anotace, kde se čtenáři mohli ve zkratce seznámit s obsahem daných knih.

Závěrečná rubrika patřila hospodářství, konkrétně přehledu vývoje tržních cen například na Obilném trhu v Praze.

Na zbývajícím prostoru třetí strany a na čtvrté, v podstatě celé straně byl prostor pro inzerci a reklamu, jež přinášely jeden z podstatných příjmů vydavateli listů. Za malý inzerát platil zadavatel podle zjištěných zpráv třicet krejcarů.

V některých číslech najdeme na poslední, čtvrté straně vedle reklamy i další zaslání dopisy, většinou ty, jež se proti něčemu vymezovaly. Buď pisatel uváděl na pravou míru různé dříve uveřejněné texty, nebo jsou zde i reakce na články v jiných periodikách. Velmi často si zde bral slovo

¹³ *Hlas z Šumavy* 2, 1886, č. 14, s. 1.

hlavní redaktor Josef Dvořák a upřesňoval dle svého pohledu různá tvrzení a nařčení uvedená v jiných konkurenčních tiskovinách.

Kromě finančních zdrojů z inzerce získávaly časopisy prostředky na svůj provoz samozřejmě z prodeje. Jedno číslo *Stráže* nebo *Hlasů* stálo deset krejcarů, avšak byla zde možnost předplatného buď za dva zlaté na jeden z titulů, nebo za čtyři zlaté za oba tituly na rok. Forma předplatného byla jednoznačně preferována a dávala vydavateli určité záruky. Bohužel se objevovala celá řada abonentů, kteří patřili mezi nespolehlivé plátce. Skoro v každém čísle nalezneme prosby o doplacení předplatného, jež vlastně už nebylo bráno jako předplatné, ale vlastně jako „doplacené“. Periodika se potýkala i s doručováním do zahraničí, protože o ně byl zájem například v Americe, avšak zde muselo dojít k pozastavení zasilání, protože čísla odešla, ale peněz se redakce v mnoha případech nikdy nedočkala. O problémech s předplatným se vyjadřovali i autoři v části *Besídka*. Ve vánočních číslech si nezdědka přáli, aby jim Ježíšek nadělil alespoň polovinu toho, co jim abonenti dluží. V jiných textech zase bylo ukázáno, že v restauraci je zvykem objednat si jídlo, zkonsumovat ho a jednoduše zaplatit, ale na poli novinářském tento zvyk vůbec neplatí.

Rubrika pod čarou přinášela v rámci obou časopisů velmi kreativní a různorodé texty. Podporovala jimi jasné vymezení časopisu hájící české zájmy. S tím, že velmi často docházelo k vymezování se a popisování strakonických poměrů. Texty v této sekci patřily mezi velmi ostré a vyvolávaly u protistrany, kterou tvořili zdejší majitelé továren, tedy Židé nebo zástupci staročeské politické linie, značné pnutí, jež vyvrcholilo i snahami o vlastní periodický tisk, aby mohlo dojít k účinnější a snadnější obraně. V roce 1887 začaly vycházet *Strakonické listy* a *Věstník od Otavy*. Jaký vztah k nim měla redakce *Stráže*, zjistíme podle přezdivek, jež od ní dostaly. Jejimi slovy šlo o „*Židovské listy*“ a „*Věstník od Otravy*.“ Oba zmíněné časopisy vydržely na trhu pouze do roku 1889.

Pokud pročítáme poctivě rubriku *Část zábavná*, později *Beseda*, můžeme považovat přece jen její obsah někdy až za monotónní. Ať je řešen jakýkoliv problém, například ekonomický, vojenský, národní, jazykový, objevují se především v prvních letech časopisu časté nářky na zdejší židovskou menšinu. Téměř každý text obsahuje jména Zucker, Kafka, Stein, Rosenthal, Gutfreund. Ač někdy je užíváno různých metafor, dobré vyznění tyto příspěvky rozhodně nemají.

Mezi vybranými osobami měl autor sloupek pod čarou i své hlavní oblíbence. Patřili k nim továrnici Adolf Rosenthal a Leopold Gutfreund. O oba však postupně sloupek přišel. Nejspíš ne vinou samotných článků, ale svými obchodními schopnostmi se totiž oba dostali do potíží se zákonem. Adolf Rosenthal padělal směnky a zpronevěřil peníze, takže ho soud poslal do vězení na několik let. Leopold Gutfreund zase musel vyhlásit v rámci svého podnikání bankrot a utekl před věřiteli do Ameriky, kde zůstal až do své smrti v roce 1892. Zanechal zde několik stovek dělníků bez

práce. K dalším oblíbencům na začátku vydávání *Hlasů* i *Stráže* patřil četník Johanes Bělina, jenž měl na starosti konfiskaci časopisů, jejich vybírání a podobně. Nejen, že podle dostupných zpráv a stížností redakce svoji práci vykonával zodpovědně, ale byl natolik aktivní, že dle všeho apeloval na odběratele jak ve Strakonících, tak v okolí, aby s předplácením a kupováním časopisů přestávali. Autoři mu proto věnovali jeden z vánočních sloupků s metaforou týkající se zlatého prasátka.

V letech 1887–1889 a později v letech 1890–1891 sloužila *Beseda* mimo jiné k popichování novinářské konkurence, tedy už zmíněných *Strakonických listů* a *Věstníku od Otavy* v případě prvního časového úseku a *Českého lva* a *Koruny české* v případě úseku druhého. Kromě kritiky obsahu a názorového vyhranění se zaměřoval i na hlavní redaktory listů Jana Banzeta Vyšehradského a později na Matouše Miloše Wachka. Docházelo k zpochybňování jejich novinářských schopností, ale bylo poukazováno i na jejich poklesky mravní. V případě Miloše Wachka měli autoři poměrně snadnou kořist, neboť přeběhl z tábora mladočeského k staročechům. Svě nálepky přeběhlíka se tak nemohl zbavit. Z hlediska rubrik se například *Český lev* nebo *Koruna česká* nelišily ani od *Stráže* nebo *Hlasů*. Přinášely úvodní obecné texty, fejeton nebo i drobné zprávy z regionu. Hájily však jiný politický směr, a to staročeský. Vyhrčená rétorika se přirostovala především ve volebním období, kdy se periodika stavěla na stranu jednotlivých kandidátů.

Zmíněné časopisy *Strakonické listy*, *Věstník od Otavy*, *Český lev* a *Koruna česká* našly svoji tiskárnu u Čenka Omy, který byl prvním provozovatelem tiskárny ve Strakonících. Paradoxní je, že u něj vycházely v roce 1886–1887 i listy Josefa Dvořáka, tedy *Stráž* a *Hlasy*. Oba se však rozkmotřili a od roku 1889 vydával Josef Dvořák své časopisy ve vlastní tiskárně. Svého dřívějšího spolupracovníka si však neváhal vzít na mušku. Nabízel mu několikrát například jako užitečný dar pravidla českého pravopisu. Ostatně pečlivé čtení konkurence a reakce buď na odlišné názory, nebo jakoukoliv chybu gramatickou nebo obsahovou byly shodné pro obě strany. Oba tábory tak vlastně byly vzájemně svými možná nejpečlivějšími čtenáři.

Poměrně ostrá kritika zdejších továrníků v rubrice *Beseda*, ale i v dalších článcích dokázala tuto komunitu řádně rozzlobit. Důkazem byla reakce, jež přišla přibližně měsíc po vydání prvních čísel. Dne 16. 5 1885 se rozhodli synové továrníka Fürtha Adolf a Vilém promluvit si s redaktorem Josefem Dvořákem a vysvětlit si některé náležitosti. Vnikli proto k němu do bytu a sprostě mu vyhubovali. Nejspíš by došlo i k fyzickému napadení, neboť dotyční měli dle svědků s sebou hole, avšak přítomnost rodinných příslušníků Josefa Dvořáka zachránila. Dva výtržníci zůstali jenom u ostrých nadávek. Josef Dvořák na ně podal žalobu a soud ve Strakonících, jehož závěry potvrdila i písecká instance, vyměřil oběma peněžní pokutu. Adolf musel uhradit šedesát a Vilém čtyřicet zlatých.¹⁴ Celý proces samozřejmě čile komentovaly texty jak ve *Stráži*, tak v *Hlasech*. V nadšázce zval oba pány redaktor Dvořák k sobě na návštěvu, ale

¹⁴ Státní okresní archiv Strakonice, Okresní soud Strakonice, nezpracovaný materiál spis č. 1781.

nabádal je, zda by byli tak hodní a hole ponechali doma, že má ve svém bytě málo místa a špatně by se k němu vešly.

Vyjadřování a články v časopisech neušly pozornosti ani obecního zastupitelstva. Zde vznesl v říjnu roku 1886 jeden z členů výboru Moric Fürth písemnou interpelaci, co budou dělat s těmi periodiky, která od svého počátku dle jeho slov v každém čísle, co vyšlo, „berou za úkol nevráživé útoky na Němce, izraelity, co ve městě bydlí“. Členové výboru se ohradili, že nemají žádné nástroje, jak zasáhnout. Sám starosta města Ludvík Thalberg konstatoval, že se mu obsahově rovněž některá čísla nezdaří, ale je třeba tyto stížnosti předat kompetentnějším úřadům. Obec nebyla zodpovědná za to, co píše redaktor.¹⁵

Redakce obou periodik se několikrát ohrazovala, že není antisemitská, ale že považuje za nutnost se vymezovat proti lžím a nepravostem. Hned v prvním čísle *Stráže* najdeme text s názvem „Ptáka po peři, žida po němčení pozná,“ který se stal okamžitě cílem konfiskačního řízení. Dokumentuje však jednoznačně, čeho si list všímá a na co apeloval. Hned v druhém čísle nechala redakce reagovat jednoho ze zástupců strakonických Židů Edmunda Fürtha.¹⁶ Ten se snažil čtenářům vysvětlit všechny postoje a výtky, s kterými se v prvním čísle *Stráže na Šumavě* setkal. Psal o lichvě, o tom, proč mají Židé svoji školu, kterou si mimochodem přioplácují, i proč mluví častěji německy. Vysvětloval, že pro ně není snadné zapadnout v nepřátelském prostředí, které vládlo i ve Strakonici. Vždyť zde byly ještě před rokem 1885 protižidovské bouře. Narážel tím mimo jiné na události ze dne 28. října roku 1882, kdy se v městských ulicích objevily letáky s názvem „Zejtra vražděte židy.“ Jeho obrana však rozhodně nepadla na příliš úrodnou půdu. *Hlasy* i *Stráž* zůstaly vůči židovským továrníkům velmi pozorné a aktivní. Všimly si špatného postavení dělníků ve fabrikách, ale i znečišťování zdejších toků vypouštěním špinavé vody do Volyňky a Otavy.

Z výše psaného by mohlo vyplynout, že *Stráž* i *Hlasy* představovaly jakési „ukřičené plátky“ k vyřizování účtů mezi regionálními politickými a vzdělanými elitami, což musíme částečně odmítnout. Oba listy totiž patří mezi významné studnice informací týkající se jednotlivých regionálních spolků prácheňského regionu. Všimly si jejich programu, sjezdů a činnosti. Dařilo se jim rovněž podávat celou řadu zpráv o konání všemožných kulturních aktivit, jež byly v Pošumaví organizovány. Kromě toho byly doplňovány nepravidelnými rubrikami, které přibližovaly čtenářům různé historické črty z jednotlivých míst podporovaného regionu. Tyto texty publikovali aktivní vlastivědci či historici jako kadovský farář Jan Pavel Hille, učitelé Jan Třeštík, Josef Jan Renner Podolský či strakonický koncipient Josef Fikar.¹⁷

Na stránkách těchto časopisů vycházel i seriál mapující historii města Strakonice a zdejších významných staveb.¹⁸ Z těchto textů později čerpal celá řada regionálních historiků při zpracovávání svých badatelských témat.

Na rozdíl od konkurentů se povedlo oběma tiskovinám dožít zrušení novinářského kolku v roce 1899,¹⁹ jež znamenalo jejich sloučení a vznik týdeníku *Stráž na Šumavě*. Ta pokračovala až do válečného období roku 1914, poslední číslo se dostalo k čtenářům 12. 9. 1914. K obnově titulu došlo v listopadu roku 1918, ale z tiskárny vyšlo pouze šest čísel do konce roku a hned od následujícího ročníku bylo periodikum přejmenováno na *Prácheň*. Ta se stala plnohodnotným nástupcem a pod touto značkou vydržela přinášet zprávy a informace o oblasti Pošumaví až do roku 1940.

Předkládaný text se zaměřil na fungování a obsah prvních patnácti let časopisů *Stráž na Šumavě* a *Hlasy ze Šumavy*. K vymezení horní časové hranice článku dobře posloužilo výše zmíněné sloučení obou titulů do jednoho ke konci roku 1899. Text se zaměřil na popis základního obsahu periodik a představil, jakými tématy se zabývala. Stranou nemohl zůstat samozřejmě jejich vliv a význam pro politickou a národnostní situaci v samotném městě. Důležitým se však jeví i samotný fakt, že se jednalo o první periodicky vycházející tiskoviny ve Strakonici. Předtím se zprávy o městě nacházely pouze na stránkách jiných tiskovin, například pravidelně v píseckém *Otavanu*. Nyní však našli strakoničtí obyvatelé zprávy o svém městě přímo ve svých novinách. Tato skutečnost vyvolala odezvu a zapůsobila na vydávání dalších tiskovin, které se však nedokázaly udržet na novinářském trhu.

Budoucí detailní analýza jednotlivých čísel by mohla přinést údaje statistického rázu, reflektující například, jakým částečně Pošumaví byla věnována větší pozornost a které zůstávaly na okraji zájmu. Zajímavé by bylo rovněž sledovat otázku cenzury jednotlivých čísel, která byla řešena v rámci Státního zastupitelství v Písku. Oku pečlivého státního úředníka neušla hned první vydaná čísla v roce 1885²⁰ a tiskárna Josefa Dvořáka byla navštěvována kvůli zabavování jednotlivých vydání časopisů poměrně často.²¹ Další badatelské směřování by se mohlo zaměřit i na to, zda směrem k první světové válce narůstal nebo se tupil národnostní osten časopisů, či zda zůstávala stále silně zastoupena antisemitská tematika. Případně jak se vymezovala a profilovala nástupkyňe *Stráže ze Šumavy* a *Hlasů ze Šumavy*, v roce 1919 vzniklá *Prácheň*.

Závěrem bychom pro dokreslení nálady, jež dýchala z některých kritičtějších textů popisovaných periodik, ocitovali jednu z krátkých básnických hříček otištěnou v rubrice *Beseda* v květnovém čísle *Stráže na Šumavě* z roku 1885.

¹⁵ Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice, kniha č. 124, inv. č. 151.

¹⁶ *Stráž na Šumavě* 1, 1885, č. 2., s. 4.

¹⁷ Bohužel celá řada vydaných článků v obou zkoumaných časopisech neobsahuje podpis ani zkratku jména autora. Jelikož není dochován v archivních fondech například archiv redakce či korespondence šéfredaktora, nelze přesně určit jména jednotlivých příspěvovatelů.

¹⁸ Jednalo se o rubriku s názvem *Rodným krajem*.

¹⁹ BEDNAŘÍK – JIRÁK – KÖPPLOVÁ 2019, s. 107.

²⁰ Státní oblastní archiv Třeboň – oddělení Třeboň, Státní zastupitelství Písek, karton č. 18–20, sign. III-B.

²¹ V roce 1895 mělo Státní zastupitelství v Písku problém hned s dvaceti články uveřejněnými v časopisech *Stráž na Šumavě* a *Hlasy ze Šumavy*. Zastupitelství se řídilo podle říšského zákona číslo 117/1852 a nejčastější pochybení redakce se týkalo paragrafů 300, 302, 489, a 493 tohoto zákona.

Hej, Icíku, kam mne vedeš,
„do Strakonice dozajista.“
Co pak tě tam asi baví,
„nejvíce ten žurnalista.“
Ptám se medle, co tam tropí,
„rediguje Stráž a Hlasy,
jež nám byli dlužní d'asi.“²²

Prameny:

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Strakonice, kniha č. 124, inv. č. 151.

Státní okresní archiv Strakonice, Okresní soud Strakonice, nezpracovaný materiál spis č. 1781.

Státní oblastní archiv Třeboň – oddělení Třeboň, Státní zastupitelství Písek, karton č. 18–20, sign. III-B.

Periodika:

Stráž na Šumavě 1885–1900

Hlasy ze Šumavy 1885–1899

Věstník od Otavy 1887–1889

Strakonické listy 1887–1889

Český lev 1890–1891

Koruna Česká 1890–1891

Literatura:

BEDNAŘÍK – JIRÁK – KÖPPLOVÁ 2019: BEDNAŘÍK, Petr – JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019.

CVRČEK 1989: CVRČEK, Zdeněk, Jan. *Strakonice. Město – Lidé – Osudy*. Strakonice: Městský národní výbor, 1989.

DRÁŽDIL 1933: DRÁŽDIL, Stanislav. Z historie strakonického novinářství. In: ŠIMEK, Gustav Rudolf (ed.). *Strakonice. propagace a adresář*. Strakonice: Nová Šumava Strakonice, 1933, s. 104–109.

DRÁŽDIL 1932: DRÁŽDIL, Stanislav. Za jihočeským novinářem Josefem Dvořákem. *Otavan. Měsíčník pro národní, kulturní a hospodářské zájmy města Písku a kraje Prácheňského* 49, 1932, č. 1, s. 13.

FIBICH – SKALICKÝ 2017: FIBICH, Ondřej – SKALICKÝ, Karel. *Obrazy z dějin Strakonice. 650 let města*. Strakonice: Nakladatelství Ondřej Fibich, 2017.

HOCH 1933: HOCH, Karel. Dějiny novin a časopisů. II. od roku 1860 do doby současné. In: PRAŽÁK, Albert – NOVOTNÝ, Miloslav (edd.). *Československá vlastivěda. Díl VII. Písemnictví*. Praha: „Sfinx“ Bohumil Janda, 1933, s. 437–514.

KOTLÁROVÁ 2002: KOTLÁROVÁ, Simona. Strakoničtí Židé. In: PARKOSOVÁ, Ivana (ed.). *Vlastivědný sborník Strakonice 1. Kapitoly z historie*. Strakonice: město Strakonice, 2002, s. 107–138.

MORAVEC 2002: MORAVEC, Jan. Noviny v historii města – město v historii novin. In: PARKOSOVÁ, Ivana (ed.). *Vlastivědný sborník Strakonice 3. Kapitoly ze života města*. Strakonice: město Strakonice, 2002, s. 209–220.

MATUŠÍKOVÁ 2015: MATUŠÍKOVÁ, Lenka. *K dějinám Židů v českých zemích*. Praha: Národní archiv, 2015.

PODLEŠÁK 2002: PODLEŠÁK, Jan (ed.). *Naše dny se naplnily. Z historie Židů v jižních Čechách*. České Budějovice: Společnost pro obnovu synagogy ve Čkyni a JIH, 2002.

PĚKNÝ 2001: PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: SEFER, 2001.

VOLF 1933: VOLF, Josef. Dějiny novin a časopisů. I. do roku 1848. In: PRAŽÁK, Albert – NOVOTNÝ, Miloslav (edd.). *Československá vlastivěda. Díl VII. Písemnictví*. Praha: „Sfinx“ Bohumil Janda, 1933, s. 391–436.

Libor Staněk

Státní okresní archiv Strakonice

Smetanova 351

386 01 Strakonice

²² *Stráž na Šumavě* 1, 1885, č. 5, s. 2.